

РОЛЬ ПРИНЦИПІВ У ФОРМУВАННІ СИСТЕМИ ПОВНОВАЖЕНЬ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

Дмитро Васильович СІТАР,

*здобувач кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного
права ДВНЗ «Ужгородський
національний університет»*

Важливість принципів у існуванні, організації, діяльності та розвитку будь-якого суспільного явища чи інституту важко переоцінити. З одного боку, принципи відображають «корисну» історію розвитку відповідного явища чи суспільних відносин, а, з іншого, ними визначається перспектива розвитку такого суспільного феномену.

У сучасній юридичній доктрині дослідження принципів проводяться переважно двома шляхами: при характеристиці визначаються термінами «ідея» або «цінність». Тобто можна зробити висновок, що є два основні способи пояснення суті та змісту принципів: ідеальний та аксіологічний. Зокрема, перший напрямок відображають такі визначення: «принципи права – це вихідні, визначальні ідеї, положення, установки, які складають моральну та організаційну основу виникнення, розвитку і функціонування права» [1, с. 23]. Або: «принципи права – це такі відправні ідеї його буття, які виражають найважливіші закономірності, підвалини даного типу держави і права, є однопорядковими із сутністю права та утворюють його основні риси, відрізняються універсальністю, вищою імперативністю і загальнозначимістю, відповідають об'єктивній необхідності побудови та зміцнення певного суспільного ладу» [2, с. 43]. Сучасний дослідник-теоретик у галузі права С. Погребняк також вважає, що в основі принципу права завжди певна ідея, яка демонструє, що принципи є інтелектуально-духовними засадами права [3, с. 25].

Аксіологічний підхід так само є доволі поширеним і відображає положення, що в основі принципів завжди лежать цінності, які можуть бути відтворені при формуванні та дії права, визначаючи характер і напрями його подальшого розвитку [4, 70]. Наведений підхід є цікавим тим, що, з одного боку, тлумачить формування принципів на основі загальнолюдських цінностей (рівності, свободи, справедливості, гуманізму) та прослідковує їх нерозривність і єдність. А з іншого боку, принципи самі по собі є

цінністю, тобто без них не може здійснюватися задоволення потреб суспільства у визначенні напрямів розвитку правових явищ та інститутів. В той же час, слід окремо відмітити, що не всяка цінність є принципом.

Крім того, вірно відмічається, що принципи та цінності різняться також за механізмом своєї появи. Якщо цінності виникають спочатку у свідомості як наслідок реалізації потреб, набуваючи загального значення, то принципи виникають разом із відповідним предметом, явищем або процесом і лише тоді пізнаються суб'єктом, набуваючи свого власного, індивідуального значення. Таким чином, цінність є частиною свідомості людини, що проявляється в її ставленні до певного явища чи процесу, а принцип є властивістю самого явища чи процесу від «народження» [5, с. 51].

На нашу думку, дослідити та зрозуміти принципи права можливо тільки за допомогою комплексного підходу. Тому під принципами формування системи повноважень публічної адміністрації слід розуміти керівні правила та основні положення, які лежать в основі формування системи публічної адміністрації та розподілу між її структурними одиницями повноважень. Ці принципи складаються в конкретному суспільстві, вони є науково розробленими й апробованими практикою. Апробація їх практикою також має важливе значення, оскільки засвідчує їх правильність. Навіть ті принципи, що не отримують відображення у нормах та законодавстві, будучи суспільно визнаними і зберігаючись у своїй якості, є з'єднувальним елементом між об'єктивним та суб'єктивним правом, між право реалізацією і право встановленням. Виходячи з цього, принципами формування системи повноважень публічної адміністрації можна вважати результат узагальнення об'єктивно існуючих закономірностей, характерних для формування такої системи, які стають загальною підставою їх діяльності.

Важливою ознакою принципів формування системи повноважень публічної адміністрації можна визначити те, що вони надають логіки та послідовності характеристиці цієї системи повноважень, а їх вплив здійснюється як на правотворчу, так і правореалізаційну діяльність, включаючи подолання прогалин у праві при вирішенні конкретних ситуацій. У зв'язку із цим набуває важливості питання класифікації відповідних принципів.

Стосовно питання класифікації принципів, то, як правила, виділяють загальні та спеціальні принципи. Однак, тут варто

зробити застереження, що загальними можуть бути як принципи, що стосуються усієї галузі, так і окремого досліджуваного питання, якщо спеціальними вважати принципи, що стосуються окремих аспектів чи напрямків відповідно цього ж питання. Так, теоретики виділяють 1) загальні для всіх галузей основні принципи права; 2) міжгалузеві принципи, які властиві двом і більше галузям; 3) галузеві принципи, що стосуються тільки однієї галузі права; 4) принципи структурного виду права, властиві відносно великим автономним групам галузей права (наприклад, публічному праву) [6, с. 27].

Однак, у нашому випадку, загальні принципи, яким має відповідати формування системи повноважень публічної адміністрації, можуть бути ті, які стосуються усієї діяльності владних суб'єктів та є методологічними (наприклад, принципи законності, відповідальності, гласності, об'єктивності тощо). Тоді спеціальними будуть ті, які мають стосунок саме до формування компетенції (децентралізація, субсидіарність тощо). Разом із тим, останні можна вважати загальними, бо вони стосуються формування всієї системи повноважень публічної адміністрації та є наскрізними. У такому разі спеціальними можна визначити ті, які стосуються окремих видів повноважень: контрольних, установчих, регулятивних; або повноважень окремих органів: центральних та місцевих, чи одноособових та колегіальних).

Крім поділу принципів на загальні та спеціальні у спеціальній адміністративно-правовій літературі має місце розподіл і принципи організаційні та функціональні. У нашому випадку дослідження формування системи повноважень владних суб'єктів важко обґрунтувати організаційні принципи, через те, що у будь-якому разі вони визначатимуть вихідні засади побудови системи органів, а не їх повноважень та компетенції. Тому, вважаємо, що усі принципи, які відображають формування системи повноважень владних суб'єктів є функціональними принципами.

Список використаних джерел

1. Зайчук О. В. Принципи права в контексті розвитку загальної теорії держави і права. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 22-28.
2. Колодій А. М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація та реалізація. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 42-46.
3. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика): монографія. Харків. 2008. 240 с.

4. Загальна теорія права: підруч. / за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ: Ваіте, 2015. 392 с.

5. Прийма С. В. Поняття принципу в аспекті співвідношення з суміжними категоріями. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2014. Випуск 28. С. 46-55

6. Колодій А. М. Принципи права України. К.: Юрінком, 1998. 208 с.